

HOLLANNINPAIMENKOIRAT SUOMALAISESSA LUONNETESTISSÄ

Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaisen luonnetestiin osallistuneita hollanninpaimenkoiria, joiden testitulokset on tallennettu Suomen Kennelliiton KoiraNet-palveluun kesäkuussa 2021. Tällöin hollanninpaimenkoiria oli testattu vuodesta 1990 lähtien yhteensä 847 yksilöä; 349 pitkäkarvaa, 348 lyhytkarvaa ja 150 karkeakarvaa.

Teksti ja kuvat sanna korhonen - azuricoyotes hollanninpaimenkoirat - azuricoyotes.fi

Kaikissa kolmessa muunnoksessa testattujen koirien määrä on rekisteröinteihin verrattuna korkea: 2000-luvulla syntyneitä tällä hetkellä yli 2-vuotiaita koiria (rekisteröinnit 2000-2018) tarkasteltaessa 40% pitkäkarvoista, 41% lyhytkarvoista ja 74% karkeakarvoista on luonnetestattu. Etenkin jalostuskoiria testataan paljon: viimeisen viiden vuoden aikana (rekisteröinnit 2016-2020) syntyneiden hollanninpaimenkoirapentueiden Suomeen rekisteröidyistä vanhemmista 85% oli luonnetestattu.

Karkeakarvoja on testattu populaation pienen koon vuoksi muita muunnoksia lukumäärällisesti vähemmän, mutta suhteessa suurempi osa kannasta. Tämä tarkoittaa sitä, että karkeakarvaisten todellinen tilanne on tarkemmin edustettu, mutta samaan aikaan yhden koiran tuloksella on muihin muunnoksiin verrattuna kaksinkertainen vaikutus keskiarvoihin. Myös eteenpäin lukiessa kannattaa siis muistaa, että pitkä- ja lyhytkarvaiset populaatiot ovat paremmin toisiinsa verrattavissa kuin kumpikaan karkeakarvaan.

LYHYESTI LUONNETESTISTÄ

Alun perin 70-luvulla Ruotsista Suomeen saapuneessa luonnetestissä yhdeksää arvosteltavaa osa-aluetta kuvataan arvosanoilla -3:sta +3:een. Tuomareita testissä on kaksi. Jokaiselle osa-alueelle on määritetty kerroin, joka pyrkii kuvaamaan sitä kuinka voimakkaasti ominaisuuden oletetaan olevan synnynnäinen vs. kuinka paljon siihen voi koulutuksella vaikuttaa (esim. hermorakenne suurimmalla kertoimella 35 ja puolustushalu pienimmällä kertoimella 1). Loppupistemäärä lasketaan yhdistämällä kunkin osa-alueen pisteet niiden kertoimiin, jolloin testin pienin mahdollinen pistemäärä on -300, ja suurin on +300.

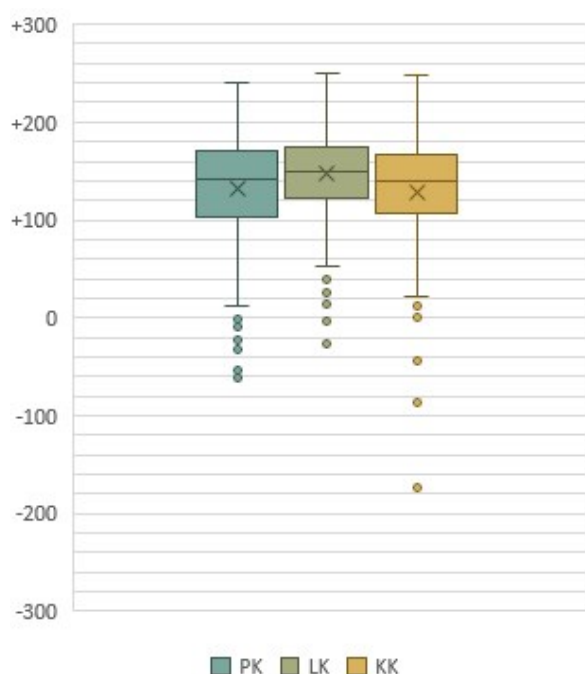
Suomalainen luonnetesti on tarkoitettu kahden vuoden iän saavuttaneille koirille. Hollanninpaimenkoirilla hyväksytyyn testitulokseen vaaditaan vähintään 75 pisteen loppupistemäärä, sekä positiiviset arvosanat terävyydestä, hermorakenteesta, luoksepäästävydestä ja laukauspelottomuudesta. Testi voidaan myös keskeyttää, mikäli sen loppuun viemisen oletetaan tuottavan koiralle kohtuutonta kuormitusta tai vaaraa. Hylätyn tai keskeytetyn testin voi uusia kerran ^[1].

Eteenpäin mentäessä kunkin osa-alueen arvosanat on käännetty järjestysasteikolle arvoilla 0-5. Arvo 0 kuvaa pienintä määrää arvosteltavaa ominaisuutta, ja 5 kuvaa suurinta määrää arvosteltavaa ominaisuutta. Tämä on tehty siksi, koska luonnetestissä annettu arvosana ei aina suoraan kuvaa ominaisuuden määrää (esimerkiksi kohtuullinen terävyys arvostellaan korkeammalle kuin suuri tai pieni terävyys), ja tässä artikkelissa olemme kiinnostuneita myös nimenomaan ominaisuuksien määrästä eri muunnoksissa.

TESTITULOKSET

Luonnetestin loppupistemäärissä on muunnoskohtaisia eroja. Lyhytkarvaisella muunnoksella on korkein keskiarvo 142 pisteellä, pitkäkarva on toisella sijalla 129 pisteellä, ja karkeakarva tulee kolmantena 125 pisteellä. Tässä

keskiarvossa keskeytetyt testit ovat mukana arvolla 0. Vaikka karkeakarvaisella muunnoksella on matalin pistekeskiarvo, on karkeakarvaisilla hollanninpaimenkoirilla pienin osuus hylättyjä testejä, 13%. Lyhytkarvojen testeistä hylätään 14% ja pitkäkarvojen testeistä 26%. Keskeytettyjä testejä on sekä lyhytkarvoilla että karkeakarvoilla 3%, pitkäkarvoilla 1%.

Oikealla luonnetestipisteiden jakautuminen eri muunnoksissa vielä boxplotin avulla. Tätä kaaviota varten keskeytetyt testit on jätetty huomiotta, jotta ne eivät häiritsisi kvartiilien asettumista. Kaikissa muunnoksissa mediaani on hieman korkeampi kuin keskiarvo (merkitty ruksilla). Mediaani kuvaa sitä kohtaa aineistossa jonka molemmille puolille jää puolet datapisteistä. Pitkäkarvoilla mediaani on 142 pistettä, lyhytkarvoilla 150 pistettä ja karkeakarvoilla 129 pistettä. Puolet koko kannan koirista jää pitkäkarvoissa välille 103-170 pistettä, lyhytkarvoissa välille 123-174 pistettä ja karkeakarvoissa 107-167 pistettä. Korkeimpaan 10% tuloksista pääsee pitkäkarvoissa 184 pisteellä, ja kahdessa muussa muunnoksessa 200 pisteellä.

Jokaisessa muunnoksessa toistuu sama teema, jossa urokset saavat keskimäärin korkeampia loppupistemääriä kuin nartut. Lyhyt- ja pitkäkarvoissa ero sukupuolten välillä on hiukan alle kymmenen pistettä, mutta karkeakarvaisessa muunnoksessa ero on jo 30 pistettä. Karkeakarvaiset nartut ovat myös saaneet hylätyn tuloksen yli kaksi kertaa useammin kuin urokset. Kahdessa muussa muunnoksessa urokset saavat hylätyn tuloksen hieman narttuja useammin, vaikka niiden kokonaispisteet ovatkin korkeammat. Tämä voi kieliä suuremmasta määrästä negatiivisia arvosanoja avainosa-alueilla: terävyys, hermorakenne, luoksepäästävyys tai ampuminen.

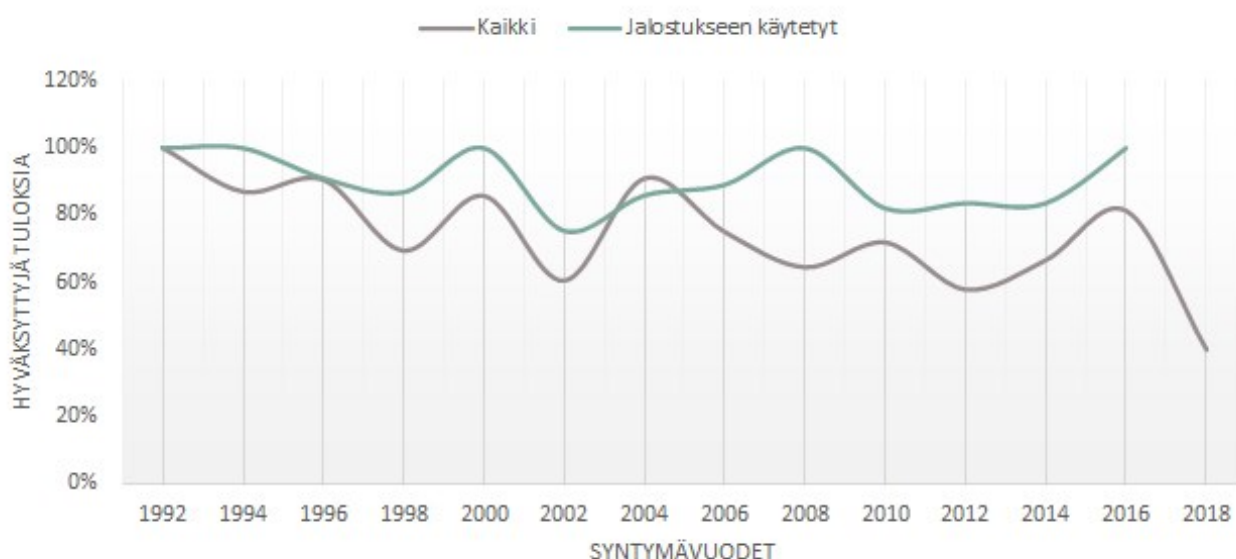
Eroja tarkasteltiin myös testauskien kautta jakamalla koirat alle 3-vuotiaiden ja yli 3-vuotiaiden ryhmiin. Vaikka mututuntumalla voisi väittää että vanhemmat ja kokeneemmat koirat saavat luonnetestistä parempia pisteitä, näyttäyty tilanne hollanninpaimenkoirilla päinvastaisena: pitkäkarvoissa alle 3-vuotiaat koirat saivat keskimäärin 8 pistettä vanhempaa ikäluokkaa enemmän, lyhytkarvat 16 pistettä enemmän ja karkeakarvat 23 pistettä enemmän. Yli 3-vuotiaina testiin tuotuja koiria myös hylättiin testissä selvästi alle 3-vuotiaita enemmän, lyhytkarvoissa jopa kaksi kertaa useammin. Muunnoksesta riippuen noin 30-45% koirista testattiin yli 3-vuotiaina.

Lopuksi katsomme jalostusyksilöiden tasoa verrattuna muunnosten keskitasoihin. Pitkäkarvaisessa muunnoksessa jalostukseen valituilla yksilöillä oli keskimäärin 13 pistettä keskitasoa korkeammat loppupistemäärät, lyhytkarvoilla 9 pistettä korkeammat, ja karkeakarvoilla 8 pistettä korkeammat. Kaikissa muunnoksissa noin 10%:lla jalostuskoirista on hylätty luonnetestitulokset, mutta pitkäkarvoilla tämä on 16% vähemmän, lyhytkarvoilla 6% vähemmän ja

karkeakarvoilla 2% vähemmän kuin kunkin muunnoksen keskiarvo. Voi siis todeta, että pitkäkarvaisessa muunnoksessa on tapahtunut voimakkainta jalostusvalintaa luonnetestin perusteella.

Käytännössä tällä jalostusvalinnalla ei ole ollut vaikutusta pitkäkarvoille, sillä sekä niiden hyväksymisprosentti että keskipisteet ovat hitaassa laskussa. Voi toki argumentoida, että ilman luonnetestin avulla tapahtunutta karsintaa lasku olisi ollut jyrkempää. Karkeakarvaisella muunnoksella, jolla luonnetestiin kohdistuvaa jalostuspainetta on vähiten, tulostaso on pysynyt vuosien varrella hyvin samanlaisena. Lyhytkarvaisella muunnoksella luonnetestipisteet ovat nousussa. Katsomme jalostuspainetta jokaisen eri osa-alueen kohdalla erikseen, ja lisäksi muita luonnetestiin liittyviä jalostustilastoja vielä artikkelin lopussa.

Alla pitkäkarvojen hyväksymisprosentin kehitys:

Seuraavissa osioissa tullaan avaamaan tarkemmin sitä, miten eri osa-alueet vaikuttavat edellä mainittujen erojen muodostumiseen kussakin muunnoksessa.

I TOIMINTAKYKY

Toimintakyky on "puhdas" osa-alue, jossa arvosana +3 tarkoittaa suurinta mahdollista toimintakykyä ja -3 pienintä mahdollista toimintakykyä. Käytämme tässä artikkelissa asteikkoa välillä 0-5, jossa 0 kuvaa pienintä ja 5 suurinta arvosteltavaa toimintakykyä. Toimintakyvyn kerroin on 15, eli sillä on kohtuullisen voimakas vaikutus (15-45 pistettä) loppupistemäärää kohden.

+3 Erittäin suuri	5
+2 Suuri	4
+1a Kohtuullinen	3
+1b Kohtuullisen pieni	2.5
-1 Pieni	2

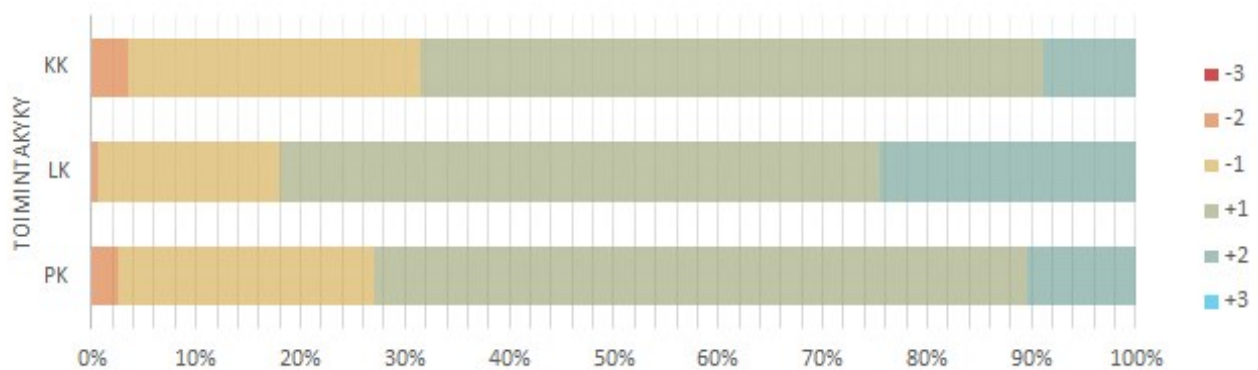
-2 Riittämätön	1
-3 Toimintakyvyn	0

Hollanninpaimenkoiran muunnoksista lyhytkarvaisella muunnoksella on korkein toimintakyky keskiarvolla 3.0. Pitkäkarvaisessa muunnoksessa toimintakyvyn keskiarvo on 2.8 ja karkeakarvaisessa muunnoksessa 2.7. Toimintakyvyn mediaani eli ns. keskiverron määrittävä arvosana on kaikilla muunnoksilla "+1 kohtuullinen". Kaikissa muunnoksissa urosten toimintakyky on 0.2 pistettä narttuja korkeampi.

Lyhyt- ja pitkäkarvaisessa muunnoksessa on koko rodun Suomen historian ajan valittu jalostukseen yksilöitä joilla on ollut nolasta puoleen pisteeseen keskivertoa parempi toimintakyky. Karkeakarvoilla eroa keskitasoon ei ole. Lyhytkarvoilla nähtiin vuosina 2000-2010 puolen pisteen taantuma toimintakyvyssä (alin keskiarvo 2.8 aikavälillä 2000-2004), mutta arvostelut ovat kääntyneet sen jälkeen taas selkeään nousuun (3.2 aikavälillä 2015-2019). Pitkäkarvoilla toimintakyky on pysynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana suurinpiirtein samana, karkeakarvoilla havaittavissa on pientä laskua.

Alle 3-vuotiaina testatuilla koirilla oli kaikissa muunnoksissa vähäisen, 0.1-0.2 pisteen verran parempi toimintakyky kuin yli 3-vuotiaina testatuilla koirilla. Ero oli suurin karkeakarvoilla.

Alla toimintakyvyn arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

II TERÄVYYS

Terävyys on osa-alue, jossa arvosanan suuruus ei suoraan kerro ominaisuuden suuruudesta. Aggressiivisen reaktion suuruudesta huolimatta positiivisen arvosanan saaneilla koirilla ei koskaan havaita jäljellejääviä hyökkäyshaluja. Terävyyden kerroin on 1, eli sen arvosanalla ei ole juurikaan vaikutusta (1-3 pistettä) kokonaispistemäärään, mutta hyväksytyyn luonnetestitulokseen hollanninpaimenkoirilla vaaditaan aina arvosana +1 tai suurempi.

+3 Kohtuullinen ilman jäljellejäävää hyökkäyshalua	2
+2 Suuri ilman jäljellejäävää hyökkäyshalua	4
+1a Pieni ilman jäljellejäävää hyökkäyshalua	0.5

+1b Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä	0
-1 Pieni jäljellejäävin hyökkäyshaluin	1
-2 Kohtuullinen jäljellejäävin hyökkäyshaluin	3
-3 Suuri jäljellejäävin hyökkäyshaluin	5

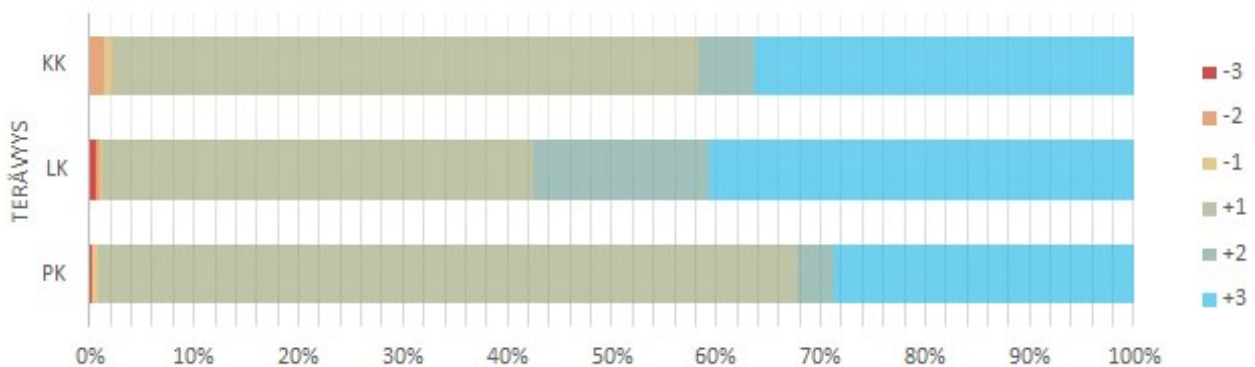
Eniten uhkaan aggressiolla vastaa lyhytkarvainen muunnos keskiarvolla 1.7, eli hieman kohtuulliseksi arvesteltavaa terävyyttä vähemmän. Seuraavaksi eniten terävyyttä esittää karkeakarvainen muunnos keskiarvolla 1.3 ja viimeiseksi pitkäkarvainen muunnos keskiarvolla 1.0. Erot terävyydessä ovat muunnosten välillä siis merkittävät. Lyhytkarvoilla mediaani sijoittuu kohtuullisen terävyyden, ja kahdella muulla muunnoksella pienen terävyyden kohdalle.

Urokset näyttäytyvät luonnetestissä aina hiukan narttuja terävämpinä, noin 0.1-0.2 pisteen verran. Terävyys myös vähenee saman verran iän myötä, joskin pitkäkarvoilla eroa ei ikäluokkien välillä havaita. Tämä johtuu mitä luultavimmin hyvin matalasta terävyydestä koko muunnoksen tasolla.

Terävyydelle ei ole havaittavissa mainittavaa jalostuspainetta. Sen jälkeen kun luonnetestipöytäkirjaan lisättiin kohta "+1b koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä" vuonna 2015, on tämän arvosanan saanut 44% pitkäkarvoista, 35% karkeakarvoista ja 13% lyhytkarvoista. Tämän arvosanan lisääminen voi osaltaan olla syy siihen, miksi näyttää siltä että karkea- ja pitkäkarvoilla terävyys on hitaassa laskussa, ja lyhytkarvoilla nousussa.

Jäljellejääviä hyökkäyshaluja on esittänyt <1% pitkäkarvoista, 1% lyhytkarvoista ja 2% karkeakarvoista.

Alla terävyyden arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

III PUOLUSTUSHALU

Puolustushalu on terävyyttä vastaava osa-alue, jonka kerroin on pieni (kertoimella 1 vaikutus 1-3 pistettä) ja jossa arvosanan suuruus ei suoraan kerro nähdyn reaktion suuruudesta.

+3 Kohtuullinen, hillitty	2
+2 Suuri, hillitty	3
+1 Pieni	1

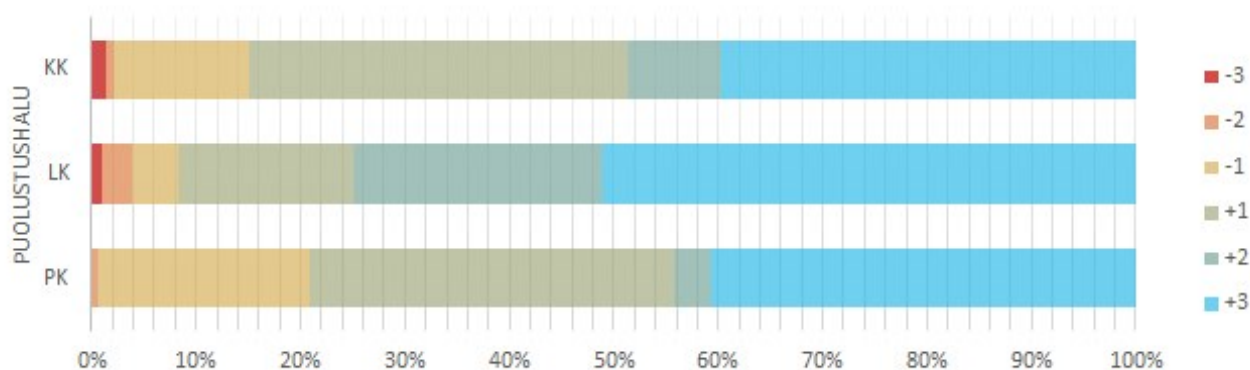
-1 Haluton	0
-2 Erittäin suuri	4
-3 Hillitsemätön	5

Puolustushalun järjestysasteikolliset arvosanat ovat seuraavanlaiset: lyhytkarvoilla on suurin puolustushalu keskiarvolla 2.1, karkeakarvalla toiseksi suurin keskiarvolla 1.5 ja pitkäkarvalla pienin puolustushalu keskiarvolla 1.3. Erot ovat tälläkin osa-alueella selkeät. Lyhyt- ja karkeakarvaisten muunnosten mediaani vastaa arvosanaa "+2 kohtuullinen" ja pitkäkarvan arvosanaa "+1 pieni".

Puolustushalun suhteen uroksilla on muunnoksesta riippuen 0.2-0.3 pisteen verran voimakkaammat näytöt kuin nartuilla, ja yli 3-vuotiaina testatuilla koirilla on 0.1-0.2 pisteen verran vähemmän halua puolustaa omistajaansa kuin alle 3-vuotiaana testatuilla. Mainittavaa valintapainetta luonnetestissä arvioitua puolustushalun suuruutta kohtaan ei ole ollut havaittavissa minkään muunnoksen jalostuskoirissa. Muunnosten väliset erot ovat olleet luonnetestin valossa olemassa jo rodun saapuessa Suomeen, mutta vuosien varrella lyhytkarvojen puolustushalun määrä on jatkanut kasvamistaan samalla kun muilla muunnoksilla ominaisuuden määrä on pysynyt tasaisempana.

Täysin puolustamiseen haluttomia koiria on pitkäkarvoissa 20%, karkeakarvoissa 13% ja lyhytkarvoissa 4%.

Alla puolustushalun arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

IV TAISTELUTAHTO

Taistelutahto on osa-alue, jossa arvosanan suuruus ei suoraan kerro ominaisuuden suuruudesta, vaan erittäin suurta taistelutahtoa pidetään vähemmän arvokkaana kuin suurta tai kohtuullista taistelutahtoa. Taistelutahdon kerroin on 10, eli sillä on kohtuullinen (10-30 pistettä) vaikutus loppupistemäärään.

+3 Suuri	4
+2a Kohtuullinen	3
+2b Kohtuullisen pieni	2.5
+1 Erittäin suuri	5
-1 Pieni	2

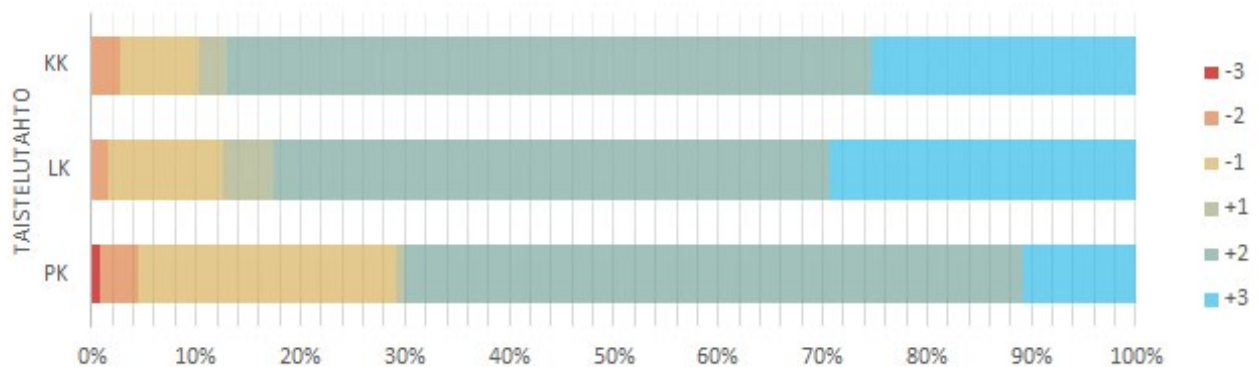
-2 Riittämätön	1
-3 Haluton	0

Taistelutahdon osalta lyhytkarvalle saadaan keskiarvo 3.2, karkeakarvalle 3.1 ja pitkäkarvalle jää pienin taistelutahto keskiarvolla 2.7. Kaikkien muunnosten mediaani tästä osiosta on "+2 kohtuullinen" taistelutahto.

Lyhyt- ja karkeakarvaisissa muunnoksissa ei ole jalostuksellista valintapainetta luonnetestin mittaamalle taistelutahdolle, vaan jalostuskoirien taistelutahdot ovat linjassa koko muunnoksen taistelutahtojen kanssa. Pitkäkarvoilla on 0.2 pisteen verran valintapainetta suurempia taistelutahtoja kohtaan. Pitkäkarvat ja karkeakarvat olivat kuitenkin 1990-luvulla vielä hiukan taistelutahtoisempia kuin 2000-luvulla, ja kummassakin muunnoksessa 2015-2019 aikavälillä syntyneiden koirien taistelutahdot ovat toistaiseksi jäämässä matalimmiksi kautta aikojen. Kuten terävyyden kohdalla, tätä muutosta voi vahvistaa arvosanan "+2b kohtuullisen pieni" lisääminen luonnetestipöytäkirjaan vuonna 2015. Lyhytkarvoilla taistelutahdot ovat hyvin loivassa nousussa.

Kaikissa muunnoksissa uroksilla on 0.2-0.3 pisteen verran suurempi taistelutahto kuin nartuilla. Kaikissa muunnoksissa myös yli 3-vuotiaana testatuilla koirilla taistelutahto näyttyy 0.3 pistettä pienempänä kuin alle 3-vuotiaana testatuilla koirilla. Selkeimmät sukupuoli- ja ikäerot hollanninpaimenkoirilla näkyvät juuri taistelutahdossa.

Alla taistelutahdon arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

VHERMORAKENNE

Hermorakenne on luonnetestin toinen "puhdas" osa-alue, jossa arvosana +3 tarkoittaa parasta mahdollista hermorakennetta ja -3 heikointa mahdollista hermorakennetta. Hermorakenteen kerroin on 35, eli sillä on voimakas vaikutus (35-105 pistettä) loppupistemäärää kohden. Hollanninpaimenkoirilla hyväksytyyn luonnetestitulokseen vaaditaan hermorakenteen arvosana +1 tai suurempi.

+3 Tasapainoinen ja varma	5
+2 Tasapainoinen	4
+1a Hieman rauhaton	3

+1b Hermostunein pyrkimyksin	2.5
-1 Vähän hermostunut	2
-2 Hermostunut	1
-3 Erittäin hermostunut	0

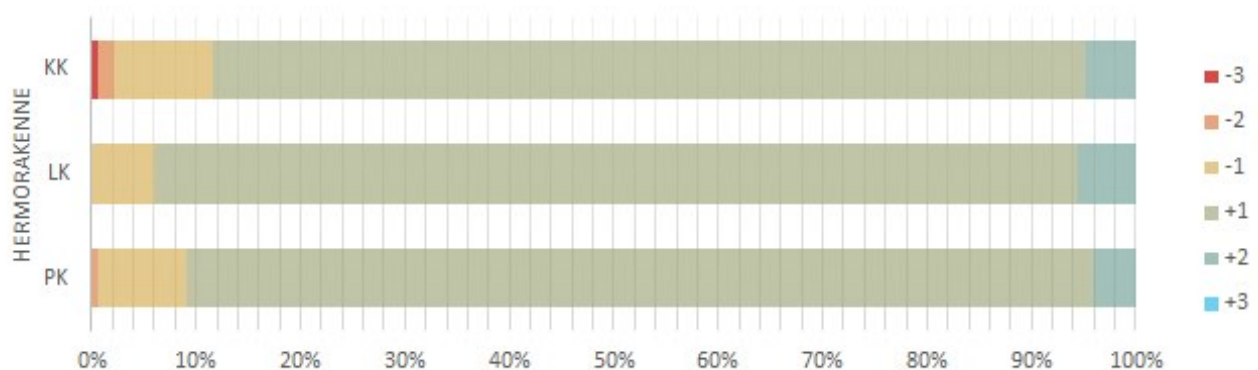
Hollanninpaimenkoiran muunnosten hermorakennepisteissä on vain häviävän pieniä eroja. Lyhytkarvaisen ja pitkäkarvaisen muunnoksen hermorakenteen keskiarvo on 2.9, ja karkeakarvalla kymmenesosapisteen alempana keskiarvolla 2.8. Kaikissa muunnoksissa keskivertokoira eli mediaani saa arvosanan "+1 hieman rauhaton".

Lyhytkarvaisessa ja karkeakarvaisessa muunnoksessa hermorakenne on arvosteltu 0.1 pistettä alemmaksi vanhempana testatuilla koirilla, pitkäkarvoissa edes näin pieniä ikäeroja ei havaittu. Lyhytkarvoissa urokset ja nartut eivät ole saaneet toisistaan poikkeavia hermorakennepisteitä, mutta pitkä- ja karkeakarvaisissa muunnoksissa eroa on urosten eduksi 0.1 pistettä. Hermorakenteen vuoksi luonnetestissä hylätyistä karkeakarvoista kuitenkin jopa yli 80% on narttuja, samaan aikaan kun pitkäkarvoilla ja lyhytkarvoilla sama luku on 50-60%.

Kaikissa muunnoksissa jalostukseen valituilla koirilla oli keskimäärin 0.1 pistettä keskiarvoa paremmat hermorakenteet. Lyhytkarvoilla hermot ovat paranemaan ja kahdella muulla muunnoksella huononemaan pain. Erot ovat vain yhden tai kahden kymmenyksen suuruisia viiden vuoden arvosteluajanjaksojen välillä, mutta pitkäkarvalle ei kuitenkaan ole arvosteltu +2 hermoja vuoden 2012 jälkeen.

Hermorakenteen vuoksi luonnetestissä on hylätty karkeakarvoista 11%, pitkäkarvoista 8% ja lyhytkarvoista 6%.

Alla hermorakenteen arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

VI TEMPERAMENTTI

Temperamentti on osa-alue, jossa arvosanan suuruus ei suoraan kerro ominaisuuden suuruudesta. Tasapainoisen vilkas koira arvostellaan luonnetestissä arvokkaammaksi kuin korkean tai matalan temperamentin omaava koira. Temperamentin kerroin on 15, eli sillä on kohtuullisen voimakas vaikutus (15-45 pistettä) loppupistemäärää kohden.

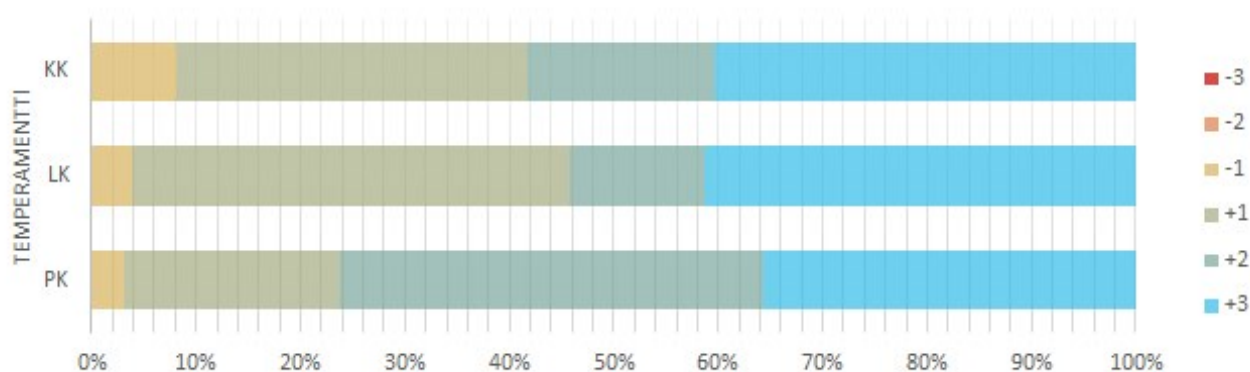
+3 Vilkas	3
+2 Kohtuullisen vilkas	2
+1 Erittäin vilkas	4
-1a Häiritsevän vilkas	5
-1b Hieman välinpitämätön	1.5
-1c Impulsiivinen	5
-2 Välinpitämätön	1
-3 Apaattinen	0

Hollanninpaimenkoiran muunnoksista lyhytkarvainen näyttäytyy korkeatemperamenttisimpänä keskiarvolla 3.4, eli luonnetestitermein noin vilkkaan ja erittäin vilkkaan puolivälissä. Karkeakarvainen muunnos saa vilkkaudesta arvon 3.3, ja pitkäkarvainen muunnos muita selvästi matalamman arvon 2.8. Se, että hieman liian matala temperamentti saa korkeamman arvosanan luonnetestissä kuin liian korkea temperamentti selittää miksi pitkäkarvojen suoraan pöytäkirjoista otetut pistemäärät ovat tällä osa-alueella hieman muita muunnoksia parempia, vaikka todellisuudessa muunnos on matalatemperamenttisin. Kaikkien muunnosten mediaani on kuitenkin arvosana "+3 vilkas".

Temperamentissa ei nähdä suuria eroja sukupuolten välillä: pitkäkarvoissa ja karkeakarvoissa ei juuri lainkaan, mutta lyhytkarvoissa urokset ovat 0.2 pistettä narttuja vilkkaampia. Karkeakarvaisen muunnoksen jalostuskoirilla on 0.2 pisteen valintapaine matalampia temperamentteja kohtaan, pitkä- ja lyhytkarvoilla ei lainkaan. Kaikissa muunnoksissa, mutta etenkin karkeakarvoissa koirat on arvosteltu 90-luvulla hieman vilkkaammiksi kuin vuoden 2000 jälkeen.

Suurimmat erot eri vertailuryhmien välillä näkyvät eri ikäisinä testatuissa koirissa: temperamentti on muunnoksesta riippuen 0.2-0.3 pistettä matalampi yli 3-vuotiailla, kun niitä verrataan alle 3-vuotiaana testattuihin koiriin. Tästä voinee vetää johtopäätöksen, että kolmannen ikävuoden jälkeen holskun rauhoittumista voi jo odottaa... :)

Alla temperamentin arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

VII KOVUUS

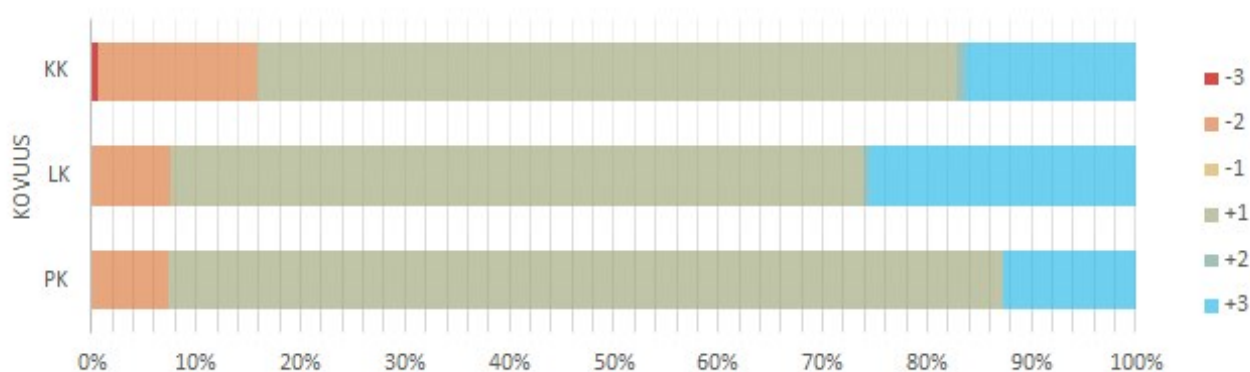
Kovuus on jälleen yksi osa-alue, jossa arvosanan suuruus ei suoraan kerro ominaisuuden suuruudesta. Kovuudella kuvataan koiran muistia negatiivisia tapahtumia kohtaan, ja käytännössä maltillista kovuutta ja pehmeyttä pidetään parempana vaihtoehtona kuin kumpaakaan ääripäätä. Kovuuden kerroin on 8, eli sillä on kohtuullinen vaikutus (8-24 pistettä) loppupistemäärää kohden.

+3 Kohtuullisen kova	3
+2 Kova	4
+1 Hieman pehmeä	2
-1 Erittäin kova	5
-2 Pehmeä	1
-3 Erittäin pehmeä	0

Myös näiden lukujen keskiarvoissa tilanne on samankaltainen, joskin tiiviimpi: lyhytkarvainen muunnos näyttyy kovimpana arvolla 2.2, pitkäkarvainen tulee perässä arvolla 2.1 ja karkeakarvainen viimeisenä arvolla 2.0. Kaikkien muunnosten mediaani on "+1 hieman pehmeä", ja kaikki hollanninpaimenkoiran muunnokset ovatkin luonnetestitulosten perusteella kiistatta enemmän pehmeitä kuin kovia koiria.

Kuten monilla muillakin osa-alueilla, myös kovuudessa urokset sijoittuvat aavistuksen narttujen edelle, muunnoksesta riippuen 0.1-0.2 pisteen verran. Yli 3-vuotiaina testatut koirat ovat niinikään saaneet 0.1-0.2 pisteen verran pehmeämpiä arvosteluja kuin alle 3-vuotiaina testatut koirat. Jalostuksessa valintapainetta ei luonnetestin kovuudelle käytännössä ole ollut, mutta vuoden 2010 jälkeen testatut lyhytkarvat ovat olleet selvästi (0.3 pisteen verran) aiempaa kovempia.

Alla kovuuden arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

VIII LUOKSEPÄÄSTÄVYYS

Luoksepäästävyys on suoraviivainen ja helposti ymmärrettävä osa-alue jonka kerroin on 15, eli sillä on kohtuullisen voimakas vaikutus (15-45 pistettä) loppupistemäärää kohden. Hollanninpaimenkoirilla hyväksytyyn luonnetestitulokseen vaaditaan luoksepäästävyuden arvosana +1 tai suurempi.

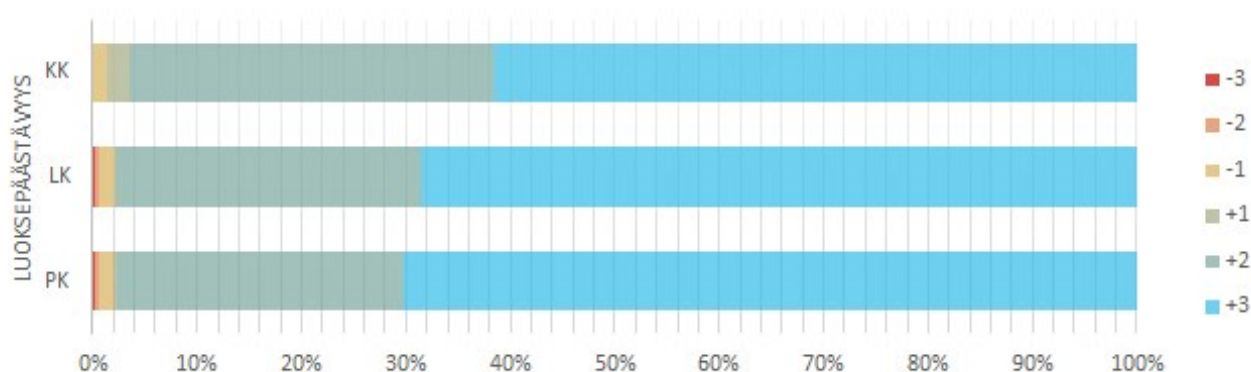
+3 Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	4
+2a Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	3
+2b Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen	2.5
+1 Mielistelevä	5
-1a Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	2
-1b Selvästi pidättyväinen, yrittää purra	1.5
-2 Hyökkäävä	1
-3 Salakavala	0

Hollanninpaimenkoiran kaikilla muunnoksilla on hyvä sosiaalisuus: kaikkien muunnosten keskiarvo on 3.6 ja mediaani ”+3 hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin”. Urokset ja nartut ovat tavallisesti yhtä sosiaalisia, eikä jalostukseen ole valittu tavallista sosiaalisempia koiria. Lyhyt- ja pitkäkarvojen luoksepäästävyys on pysynyt samana koko rodun Suomen historian ajan, mutta karkeakarvainen muunnos arvioitiin vielä 90-luvulla muita muunnoksia kolmasosapisteen verran matalammaksi.

Sosiaalisuus laskee hiukan iän myötä. Pitkäkarvaisessa ja karkeakarvaisessa muunnoksessa alle 3-vuotiaina testatut koirat ovat 0.1 pistettä sosiaalisempia kuin yli 3-vuotiaina testatut. Lyhytkarvoilla ero on 0.2 pistettä nuorempien hyväksi.

Luoksepäästävyden takia hylättyjä luonnetestituloksia on lyhyt- ja pitkäkarvoissa 2%, karkeakarvoissa 1%.

Alla luoksepäästävyden arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

IX LAUKAUSPELOTTOMUUS

Laukauspelottomuus on osa-alue joka arvostellaan loppupistemäärästä erillisenä osiona. Laukauspelottomuuden kohdalla käytetään asteikkoa kahdesta miinusmerkistä kolmeen plus-merkkiin, tosin tämän artikkelin tilastoja varten arvosanat on jälleen käännetty järjestyasteikolle. Hollanninpaimenkoirilla hyväksytyyn luonnetestitulokseen vaaditaan laukauspelottomuuden arvosana + tai suurempi.

++ Laukauskokematon	4
+ Paukkuärtyisä	3
- Laukausaltis	2
-- Laukausarka	1

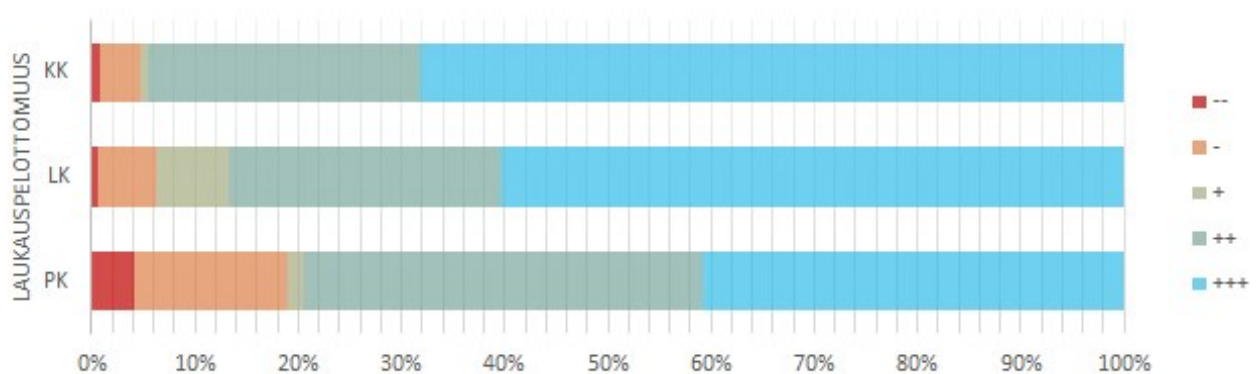
Hollanninpaimenkoirien eri muunnosten laukauspelottomuudessa on suuria eroja. Parhaiten laukauksia kestävä muunnos on karkeakarvainen, jonka laukauspelottomuuden keskiarvo on 4.6. Lyhytkarvaisella muunnoksella keskiarvo on melkein yhtä hyvä 4.4, ja pitkäkarvaisella muunnoksella muita selvästi matalampi keskiarvo 4.0. Myös mediaanit kuvaavat näitä eroja: keskivertopitkäkarva on laukauskokematon, ja muut muunnokset laukausvarmoja.

Urosten ja narttujen ääniherkkydessä ei ole ollut mainittavaa eroa, mutta alle 3-vuotiaina testatuilla koirilla on kaikissa muunnoksissa ollut 0.2-0.3 pistettä paremmat laukauspelottomuuden keskiarvot kuin yli 3-vuotiaina testatuilla koirilla. Tämä on odotettavaa, sillä perinnöllinen ääniherkkyys lisääntyy iän myötä ^[2].

Jalostukseen käytetyt karkeakarvaiset hollanninpaimenkoirat eivät eroa laukauspelottomuudeltaan muunnoksen keskiarvosta, ja muunnoksen laukauksenkestävyys on pysynyt muuttumattomana. Lyhytkarvoissa jalostuskoirilla on kokonaisuudessaan 0.2 pistettä keskiarvoa paremmat laukauspisteet, tosin jalostuskoirilla ei ollut keskiarvoa parempia ampumispisteitä ennen vuotta 2010. Myös lyhytkarvojen ampumispisteet ovat pysyneet samalla tasolla koko 2000-luvun. Pitkäkarvoissa valintapainetta on kautta historian 0.3 pisteen verran, mutta siitä huolimatta ampuma-alttius on hieman lisääntynyt 90-luvun jälkeen.

Laukausalttiuden tai -arkuuden takia hylätyn luonnetestituloksen ovat saaneet 19% kaikista pitkäkarvoista, 6% lyhytkarvoista ja 5% karkeakarvoista.

Alla laukauspelottomuuden arvosanojen jakautuminen eri muunnoksissa:

TUOMARIT

Jotta lukija saisi tietoa mahdollisimman monesta luonnetestitulokseen vaikuttavasta seikasta kattavasti tietoa, tarkastelemme seuraavaksi paljon hollanninpaimenkoiria arvostelleiden tuomareiden painotuksia. Mukaan on

otettu kaikki viimeisen kymmenen vuoden aikana (2012-2021) arvostelleet tuomarit, joilla on kokemusta kaikista karvamuunnoksista ja yhteensä yli neljästäkymmenestä hollanninpaimenkoirasta.

tuomari	arvosteluvuodet	koiria
VUORISALO MARCO	2004-2021	119
PUPUTTI IRENE	2005-2021	98
SÖDERHOLM BENGT	1996-2012	96
KERKKÄ JORMA	1995-2021	87
TARKKA KAI	2001-2020	86
LANKINEN JORMA	1996-2020	73
HYNYNEN REIJO	1996-2021	52
LEMPINEN SIRKKA KAARINA	1997-2013	52
LEIKOLA KATRI	2007-2020	49
MATSUOI TARJA	2009-2020	49
OJALA-LAINE PIRJO	2008-2020	48

Tuomareiden painotuksista voi saada lisätietoa laskemalla kullekin poikkeamat hollanninpaimenkoirien keskiarvosta. Tarkemmin sanottuna tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien muunnosten kaikista luonnetestituloksista ja niiden osa-alueista on muodostettu yhteiset keskiarvot, joita on verrattu kunkin tuomarin omien arvostelujen keskiarvoihin. Positiivinen poikkeama tarkoittaa, että tuomari on antanut keskimäärin hollanninpaimenkoirien keskiarvoa parempia tuloksia, ja negatiivinen hollanninpaimenkoirien keskiarvoa huonompia tuloksia.

Tällä hetkellä kaikkein eniten keskiarvosta positiivisesti poikkeavia kokonaispisteitä on saanut tuomarilta MATSUOI TARJA, jonka arvostelemista testeistä on saatu 13 pistettä keskimääräistä enemmän. Seuraavaksi suurimmat positiiviset poikkeamat ovat tuomareilla PUPUTTI IRENE ja SÖDERHOLM BENGT, molemmat 12 pistettä. Vähiten pisteitä on saatu tuomarilta LANKINEN JORMA, 34 pistettä keskivertoa vähemmän. LEMPINEN SIRKKA KAARINA tulee perässä keskimäärin 26 pisteen negatiivisella poikkeamalla. Kaikkien muiden tuomareiden keskiarvot ovat 1-11 pisteen positiivisia poikkeamia kokonaiskeskiarvosta.

Suurin hylkäysprosentti on tuomarilla LANKINEN JORMA 30% ja pienin hylkäysprosentti on tuomarilla MATSUOI TARJA 8%. Eniten ja vähiten pisteitä jakaneilla tuomareilla on siis keskimäärin 47 pistettä ja 22% hylkäysprosenttia eroa. Eniten testejä ovat keskeyttäneet MATSUOI TARJA 6% ja LANKINEN JORMA 5%, joiden testeissä on tapahtunut 35% kaikista hollanninpaimenkoirien keskeytyksistä.

Koska jokaiselle luonnetestin osa-alueelle on määritetty kerroin, merkitsevät tuomareiden erot eniten suurikertoimisten osa-alueiden arvostelussa. Esimerkiksi puolikkaan arvosanan poikkeama puolustushalussa (kerroin 1) merkitsee vain puolta pistettä luonnetestin kokonaispistemäärää kohden, mutta puolikkaan arvosanan poikkeama taistelutahdossa (kerroin 10) merkitsee jo viittä pistettä. Seuraavassa taulukossa esitellään jokaisen tuomarin kohdalta yli kolmen pisteen poikkeamat sekä yli kolmasosa-arvosanan poikkeamat ampumisessa.

Tuomari	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
VUORISALO MARCO					-7	+4			
PUPUTTI IRENE				+4	-5	+6			
SÖDERHOLM BENGT	+5				+5				
KERKKÄ JORMA							+4		
TARKKA KAI	-5					+4			
LANKINEN JORMA	-11				-9	-5	-3		-0.3
HYNYNEN REIJO	+3				+7				
LEMPINEN SIRKKA KAARINA	-9			-6	-8		-7		-0.4
LEIKOLA KATRI				+4	-4				
MATSUOI TARJA	+7			+4	+5			+5	+0.3
OJALA-LAINE PIRJO				+4	+6	-10	-4		

Haluan huomauttaa lukijaa muistamaan, että poikkeama tietyllä osa-alueella ei aina tarkoita sitä, että kyseessä olisi "helppo" tai "vaikea" tuomari. Aina on mahdollista että tiettyä muunnosta tai koiratyyppejä on viety yhdelle tuomarille muita enemmän. Esimerkiksi muita tuomareita enemmän pitkäkarvoja arvostellut tuomari saattaisi päätyä ampumisen osalta negatiiviseen poikkeamaan, vaikka arvostelu itsessään ei muista tuomareista poikkeaisikaan. Tuomareiden erot tulevat selvimmin esiin sellaisilla osa-alueilla, joilla muunnokset muistuttavat toisiaan, eikä epätasainen edustus vaikuta laskelmaan. Lisäksi pahimpien tilastoharhojen välttämiseksi vain suurimmat erot mainitaan, eikä vähemmän hollanninpaimenkoiria arvostelleita tuomareita tarkastella lainkaan.

JALOSTUS JA VERILINJAT

Jokaisessa osiossa vertasimme jalostuskoiria kunkin muunnoksen keskiarvoihin. Kaikissa muunnoksissa jalostuskoirilla oli pääasiassa hiukan keskiarvoa enemmän ominaisuuksia, ja/tai korkeammat arvosanat. Jalostusvalinta ei kuitenkaan ole ollut systemaattista, vaan jalostusyksilöiden luonnetestitulokset ovat vaihdelleet koko kannan tulosten mukana, ei kannan tulokset jalostusyksilöiden luonnetestitulosten mukana.

Muutaman kerran huomattiin, että mitä matalampaa tasoa muunnos tietyn ominaisuuden kohdalla esittää, sitä voimakkaampi suhteellinen valintapaine ominaisuuden jalostukselle on kohdistunut. Tästä hyvä esimerkki on pitkäkarvojen laukausalttius: sekä lyhyt- että pitkäkarvaisessa muunnoksessa 5% kaikista luonnetestatuista jalostuskoirista on arvosteltu laukausalttiiksi, karkeakarvoissa sama luku on 4%. Pitkäkarvoilla tämän saavuttamiseksi on täytynyt karsia merkittävästi enemmän koiria jalostuksesta, ja jalostukseen on valittu selvästi keskiarvoa paremmin laukauksia kestäviä koiria kuin muissa muunnoksissa. Pitkäkarvojen laukausherkyys on näistä toimenpiteistä huolimatta hitaasti pahenemassa noin 0.2 pistettä/10 vuotta tahdilla.

Kaikista hylätyn tai keskeytetyn luonnetestin saaneista koirista jalostukseen osallistui karkeakarvaisessa muunnoksessa 25%, pitkäkarvaisessa muunnoksessa 18% ja lyhytkarvaisessa muunnoksessa 17%. Lyhyt- ja pitkäkarvaisissa muunnoksissa tällaisten koirien jälkeläisissä hylättyjen testien osuus oli normaalia matalampi,

karkeakarvoissa korkeampi. Pitkäkarvoissa hylättyjen yksilöiden jälkeläisten keskiarvopisteet olivat koko rodun keskitasoa korkeammat, lyhyt- ja karkeakarvoissa matalammat. Näistä ristiriidoista huolimatta kaikissa muunnoksissa näillä koirilla oli hiukan tavallista matalammat toimintakykykypisteet, ja lisäksi ne olivat aina vilkkaampia ja pehmeämpiä.

Seuraavaksi tarkastelemme kunkin muunnoksen korkeimpaan kvartiiliin sijoittuvia jalostuskoiria, eli lyhytkarvoissa koiria joilla oli luonnetestistä yli 174 pistettä, pitkäkarvoissa koiria yli 170 pisteellä, ja karkeakarvoissa koiria yli 166 pisteellä. Näiden koirien jälkeläisistä muodostettu ryhmä oli keskivertoa parempi sekä pitkäkarvaisessa että karkeakarvaisessa muunnoksessa. Selvin ero oli kokonaispisteissä (PK +9 ja KK +4 pistettä koko muunnoksen keskiarvosta), mutta lisäksi myös toimintakyvyn pisteissä ja hylkäysprosentissa havaittiin pieniä eroja. Lyhytkarvoilla tilanne oli kuitenkin päinvastainen: muunnoksen korkeimpaan kvartiiliin luonnetestipisteiden perusteella kuuluvista koirista syntyneillä yksilöillä oli keskimäärin 8 pistettä keskiarvoa matalammat luonnetestipisteet. Eniten jalostukseen muunnoksen korkeimmasta kvartiilista oli valittu koiria pitkäkarvoissa, joissa tähän ryhmään kuului 29% kaikista jalostuskoirista. Lyhytkarvoilla luku oli 26% ja karkeakarvoilla 25%.

Tässä artikkelissa ei valitettavasti voitu ottaa huomioon muunnosten sisälle jo syntyneitä linjaeroja. Esimerkiksi lyhytkarvaisen muunnoksen käyttölinjan olemassaoloa on enää kenenkään hankala olla myöntämättä. Lyhytkarvojen luonnetestitulosten kehitys kohti entistä intensiivisempää koiratyyppeä johtunee juurikin käyttösukuisten koirien suosion räjähdysmäisestä kasvusta viimeisen kymmenen-viidentoista vuoden aikana. Lisäksi pitkäkarvaisen muunnokseen on jo syntynyt pieni populaatio lyhytkarvataustaisia koiria, joita suosivat etenkin pitkäkarvalla harrastamaan tai kilpailemaan haluavat. Tulevaisuudessa voisimme arvioida myös risteytystaustaisia karkeakarvoja erikseen.

Koska tämän artikkelin kirjoittaja kasvattaa itse lyhytkarvataustaisia pitkäkarvoja, ja näiden sukulinjojen edistys kiinnostaa henkilökohtaisesti, jaetaan tähän niistä yleisesti muutama sana:

Kun vertaamme LK x PK -risteytyksiä ja seuraavien polvien vähintään $\frac{1}{4}$ lyhytkarvasukuisia pitkäkarvoja lyhyt- ja pitkäkarvojen keskiarvoihin, näemme rohkaisevia tuloksia. Tällä hetkellä näyttää siltä että muutosta on miltei jokaisella osa-alueella. Puolustushalu ja terävyys ovat selvästi puhtaita pitkäkarvoja korkeampia. Lisäksi niiden toimintakyky ja taistelutahto ovat selvästi koholla ja ne ovat puhtaita pitkäkarvoja huomattavasti vilkkaampia. Ampuma-alttiuteen on tullut hiukan parannusta, mutta ei lainkaan yhtä paljon kuin muilla osa-alueilla. Tämä puhuu omaa tarinaansa siitä, kuinka voimakkaasti perinnöllinen ongelma ääniherkkyys on, ja kuinka palveluskoiria kasvattamaan halajavat pitkäkarvakasvattajat joutuvat tulevaisuudessakin panostamaan paljon äänivarmuuteen.

YHTEENVETO

Hollanninpaimenkoirien muunnoksissa on eroja. Alla edellisissä osioissa jo avatut osa-alueet vielä lyhyesti taulukoituna. Jokainen osa-alue on jaettu kolmeen väriin, jotka on annettu kullekin muunnokselle niiden keskiarvojen järjestyksen mukaan: korkein vihreä, matalin punainen, keskellä oranssi. Tässä taulukossa käytetään jälleen keskiarvoja ominaisuuksien määristä, ei pöytäkirjan arvosanoista.

Lisäksi "suunta" -sarakeissa nuolet ja niiden taustalla olevat värit kertovat millä tasolla viimeisen kymmenen vuoden aikana (2015-2019) syntyneet koirat ovat olleet ensin ilmoitettuun keskiarvoon verrattuna. Vaikka suunta ylöspäin on merkitty vihreällä ja suunta alaspäin on merkitty punaisella, jokainen luonnollisesti itse päättää onko enemmän tai vähemmän jotakin ominaisuutta hyvä vai huono asia.

Osa-alue	KK	KK suunta	LK	LK suunta	PK	PK suunta
Toimintakyky	2.7	↓	3.0	↑	2.8	↓
Terävyys	1.3	↓	1.7	↑	1.0	↓
Puolustushalu	1.5	↓	2.1	↑	1.3	↓
Taistelutahto	3.1	↓	3.2	↑	2.7	↓
Hermorakenne	2.8	↓	2.9	→	2.9	↓
Temperamentti	3.3	↓	3.4	→	2.8	→
Kovuus	2.0	→	2.2	↑	2.1	↓
Luoksepäästävyys	3.6	↑	3.6	→	3.6	→
Laukauspelottomuus	4.6	→	4.4	→	4.0	↓

Lyhytkarvaisen muunnoksen valtti on korkeimmat arvosanat miltei kaikilla osa-alueilla: lyhytkarvainen hollanninpaimenkoira on parhaiten koulutettavissa, mutta samalla muunnoksista vaativin. Sillä on suurin terävyys ja suurin puolustushalu, yhdistettynä korkeimpaan temperamenttiin ja toimintakykyyn. Lyhytkarvainen hollanninpaimenkoira ei näillä ominaisuuksiltaan välttämättä sovi helppoa kotikoira etsivän käteen. Etenkin kovuus ja puolustushalu tuntuvat olevan tällä hetkellä entisestään nousussa.

Pitkäkarvaisella muunnoksella on vähiten aggressiivisia reaktioita, taistelutahtoa ja selvästi matalin temperamentti, joten etenkin nykyään se sopeutuu muunnoksista parhaiten aktiiviseksi kotikoiraaksi. Kääntöpuolena pitkäkarvoilla on eniten ääniherkkyyttä, joka näkyy suurena määränä hylättyjä testejä. Miltei kaikki nämä ominaisuudet ovat vahvistuneet (madaltuneet) ajan mittaan, ja pitkäkarvalla on nykyään vähemmän käyttökoiralle sopivia ominaisuuksia kuin 90-luvun alussa Suomeen tuotaessa.

Karkeakarvainen muunnos on äänivarma, ja muilta osin kahden muun muunnoksen välimaastossa: niille on arvosteltu miltei lyhytkarvojen kaltaisia taistelutahtoja ja temperamentteja, mutta toimintakyvyssä, kovuudessa, terävyydessä ja puolustushalussa ne osoittavat pitkäkarvaa vastaavia tai matalampia ominaisuuksia. 2010-luvun karkeakarva on hieman sosiaalisempi, matalatemperamenttisempi, sekä vähemmän terävä ja taistelutahtoinen kuin aikaisempien vuosien karkeakarva.

Urokset saavat tavallisesti hiukan parempia luonnetestituloksia kuin nartut. Erot ovat merkittävimpiä karkeakarvaisessa muunnoksessa, jossa ne näkyvät voimakkaimmin toimintakyvyn, hermorakenteen ja taistelutahdon arvosanoissa. Aika näyttää ovatko nämä erot pienemmästä otoskoosta johtuvaa tilastoharhaa, vai onko karkeakarvoilla todella muita muunnoksia selkeämpi sukupuolidimorfismi.

Nuorempana testatut koirat pärjäivät luonnetestissä paremmin kuin vanhemmat koirat. Erot näkyivät tasaisesti kaikissa muunnoksissa, ja osa-alueittain etenkin toimintakyvyssä, taistelutahdossa, temperamentissa ja ampuma-
alttiudessa. Myös MH-kuvausten perusteella on näyttöä siitä, että iän myötä sosiaalinen kiinnostus ja leikkihalu laskevat, ja ääniherkkyys kasvaa. Ei kannata kuitenkaan sortua ajattelemaan niin, että "hyvästäkin" koirasta tulisi "huono" iän myötä. Yhtä paljon tilastoihin voi vaikuttaa myös se, että omistajat usein lykkäävät juuri sellaisten koirien luonnetestejä joiden uskovat pärjäävän huonommin. Tällä tavalla vanhempaan ikäluokkaan voi päätyä suhteessa enemmän vaatimattomammin pärjääviä yksilöitä.

Kaiken kaikkiaan luonnetestiin perustuvan jalostusvalinnan ei voi todeta parantaneen hollanninpaimenkoirien luonnetestituloksia, vaan muunnosten jalostus ja yksilöt luonnetestien valossa vaikuttavat toisistaan erillisiltä. Erot tuomarityössä voivat aiheuttaa suuriakin eroja pöytäkirjaan, ja lisäksi on epäselvää mittaako luonnetesti lainkaan puhtaita osa-alueita koiran luonteessa, vai sisältävätkö useat luonnetestissä arvosteltavat osa-alueet useita erillisiä, mutta toisiaan muistuttavia piirteitä. Huolta herättää ajatus siitä, että pelkästään luonnetestin kautta suoritettava jalostusvalinta – joko matalimpien pisteiden karsinta, tai korkeimpien pisteiden suosinta - voisi kaventaa monimuotoisuutta entisestään, ilman että se käytännössä parantaa luonteita populaatiossa.

Kiitos!

LÄHTEET

[1] Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry. (n.d.) Luonnetesti. Luettu 13.06.2021

<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-luonne-ja-kayttaytyminen/luonnetesti>

[2] Salonen, M., Sulkama, S., Mikkola, S. et al. Prevalence, comorbidity, and breed differences in canine anxiety in 13,700 Finnish pet dogs. *Sci Rep* 10, 2962 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-59837-z>

Suomen Kennelliiton KoiraNet Jalostustietojärjestelmä <https://jalostus.kennelliitto.fi>